

Massale vogelsterfte als gevolg van vogelgriep

Vette krantenkoppen over vogelgriep hebben we vaker gezien. Nieuw voor ons land was echter dat ze de afgelopen weken gingen over een variant die massale sterfte veroorzaakt onder een aantal watervogelsoorten. De eerste melding hiervan werd op 8 november gedaan via het gezamenlijke meldpunt voor vogelsterfte van DWHC en Sovon (sovon.nl/dodevogels). Het betrof meerdere dode Kuifeenden en Futen op en rond de Gouwzee bij Monnickendam. Nader onderzoek aan drie Kuifeenden en twee Futen wees uit dat het ging om een hoogpathogeen H5N8-virus.

Vogelgriep

Griepvirussen worden ingedeeld op basis van twee eiwitten aan de buitenkant van het virusdeeltje: de hemagglutinine (HA) en neuraminidase (NA) eiwitten. In wilde vogels worden 16 HA-subtypen en negen NA-subtypen aangetroffen. Daarnaast kunnen vogelgriepvirussen worden ingedeeld op basis van hun ziekteverwekkend vermogen in kippen: laagpathogene aviaire influenza-virussen (LPAI), die geen of slechts milde ziekte veroorzaken, en hoogpathogene (HPAI) die ernstige ziekte en massale sterfte kunnen veroorzaken.

Bij wilde vogels worden met name LPAI-virussen aangetroffen, die bij wilde vogels zelf in het algemeen geen tot weinig ziekte veroorzaken. Het veranderlijke uiterlijk van griepvirussen in het algemeen maakt dat het afweersysteem het virus niet of minder gemakkelijk kan herkennen. Als gevolg daarvan kan het virus zich gemakkelijker binnen een populatie verspreiden. De aanwezigheid van griepvirussen in trekvogels en het sterk ziekteverwekkend vermogen van sommige van deze virussen is zorgwek-

kend, met name voor de pluimveesector. Dat massale sterfte echter ook bij wilde vogels kan optreden hebben we in de afgelopen weken van dichtbij kunnen zien.

Eerdere uitbraak

HPAI H5N8 was al eerder groot in het nieuws, namelijk in de laatste twee maanden van 2014. In Nederland raakten toen enkele pluimveebedrijven ermee besmet en werd het virus tevens aangetroffen in uitwerpselen van 'op het oog gezonde' Smienten. Van massale sterfte bij wilde vogels was toen echter geen sprake. Een hoofdstuk in het proefschrift van Josanne Verhagen, die aan de Erasmus Universiteit studie maakte van vogelgriepvirussen in trekvogels, over de H5N8-uitbraken van 2014 is te lezen op eurosurveillance.org/ViewArticle.aspx?ArticleId=21069. Het volledige proefschrift is te downloaden via repub.eur.nl/pub/93534/161005_Verhagen-Josanne-Hinke.pdf.

Nieuwe variant

Op het moment van schrijven (20 november) is grootschalige vogelsterfte vastgesteld op en rond de Gouwzee en op het Wolderwijd, Nuldernauw en Veluwemeer. Ook zijn

*Dode Kuifeenden, Volendam, 10 november 2016.
Foto: Roy Slaterus*

parkeenden besmet geraakt in Rotterdam. Uit verschillende andere Europese landen zijn soortgelijke berichten verschenen. Het HPAI H5N8-virus in West-Europa lijkt sterk op het virus dat afgelopen zomer in Rusland werd aangetroffen. De virussen die dit najaar in Nederland, Duitsland en Polen opdoken, zijn nauw verwant aan elkaar. Het virus uit 2014 in Nederland wijkt hier substantieel van af en er zijn geen aanwijzingen dat het sindsdien is blijven circuleren in Nederland of Europa.

Vooraf dode Kuifeenden

Bij Sovon zijn na 8 november meerdere meldingen binnengekomen van zieke of dode vogels op bovengenoemde locaties. Op 16 november maakte Rijkswaterstaat bekend dat er naar schatting zelfs 3000 dode vogels waren verwijderd, maar dat was slechts een 'tussenstand'. Ervan uitgaande dat de meldingen bij Sovon een goed beeld geven, was de soortensamenstelling ongeveer als volgt: Kuifeend (82%), Tafeleend (8%), Knobbelswaan (3%), Grote Mantelmeeuw (2%), Meerkooi (2%), Zilvermeeuw, Kokmeeuw, Fuut, Topper, Kolgans en Nijlgans (alle <1%).

Bemonstering van levende vogels zal meer duidelijkheid geven over de virusprevalentie bij de verschillende soorten, mogelijk ook bij soorten die het virus nu wel bij zich dragen maar geen ziekteverschijnselen vertonen. Tegen de tijd dat deze Sovon-Nieuws in de brievenbus ligt, zijn we waarschijnlijk al een heel stuk wijzer over de aard en de omvang van de situatie. Laten we hopen dat het niet erger wordt dan het al is!

● Roy Slaterus

*Waarschijnlijk met vogelgriep besmette Kuifeend,
Volendam, 10 november 2016. Foto: Roy Slaterus*

